

List izhaja vsak petek

in velja s poštino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold.—Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude nar. - pol. društva „Gorica“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Sobarju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku Antonu Laknerju, v gosposke ulice h. št. 158. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznani se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Peticija dr. Gorice do c. k. ministerstva.

Visoko c. k. ministerstvo!

(Dalje in konec.)

Dokazano je tedaj, da ni potrebe, da bi se vse sedanje županije razpustile in razdelila cela poknežena grofija Goriška in Gradiškanska v 32 velikih županij.

Nastali bi pa po vpeljanju teh novih županij tudi prepiri o pristojnosti. Imeli bi namreč 1. velike županije, 2. katastralne občine z gospodarskim svetom na podlagi osmega poglavja §. 99 do 104 in katastralne občine z gospodarskim svetom na podlagi postave 20. decembra 1868.

Pristojnost pa vseh teh treh verst občin ni nikjer natanko popisana, odločena in omejena, in zatoraj bi bili prepiri o pristojnosti med županijo in katastralno občino, oziroma med starašinstvom in gospodarskim svetom na dnevnem redu; ti prepiri bi vzročili veliko pritožeb na dež. odbor, in ne, da bi se opravila dež. odbora po vpeljanji nameravanih velikih županij zmanjšala, bi se še marveč zdatno pomnožila. Pa tudi občinska uprava bi ne bila s temi prepiri pospešena, marveč le še bolj zanemarjena.

Vrh tega vsega pa bi vzročile velike županije občinarjem le še več stroškov in bremen, katerih je že sedaj toliko, da jih občine ne morejo prenašati.

Naj omenimo že sedanje bremena občin, k temi spadajo: prvotni neposredni davki, vojskine doklade, bolnišnični stroški, 28 — 30% doklade za zemljišno-odvezni in deželni zalog, 20—30% doklade za vzdrževanje skladovnih cest, 20—30% doklade za ljudske šole.

Nove županije, ktere obsegajo na Bovškem in Cerkljanskem cele sodnijske okraje po 9000 duš, in v drugih okrajih pa toliko občin, da štejejo od 6—9000 duš, bi zahtevale v pokrivanje stroškov za upravo občinskih zadev tudi od 20—30% doklad na neposredne davke, kar bi bremena za toliko povišalo, da bi jih ne more več nositi.

Za izvrševanje občinskih opravil, ktere se sedaj, razun male plače tajnikove, brez plačila opravljajo, in toraj nikakih stroškov ne prizadevajo, moral bi se vpeljati pri novih županijah cel birokratičen aparat, obstoječ vsaj iz enega tajnika, več pisarjev in obhodnikov. Pa tudi župan bi ne hotel zastonj županovati, in bi zahteval veliko plačo, in ravno tako bi starašine za hojo k sejam dneve zahtevali.

Tako bi nepotrebna centralizacija županij nikakih koristi ne prinašala, ampak na vse strani škodovala in občinarjem novih neprenosljivih bremen nakladala. Gledé na vse te tehtne razloge, predlaga slov. narodno političko društvo „Gorica“ v Gorici visokemu c. k. ministerstvu zaupljivo prošnjo, naj bi blagovolilo Njegovemu Ces. Kralj. Veličanstvu odsvetovati, da bi od vis. deželnega zbora Goriškega v pretekli sešiji dne 16. januarja skleneno postavo, vsled katere bi se imela cela poknežena grofija goriška in gradiškanska razdeliti v 32 neprimerno velikih županij ne potrdilo.

V Gorici 26 februarja 1874.

Spomenica avstrijskih škofov.

Ali se je videla kedaj na svetu družba, ki bi imela manj človeške moči ko kat.

Gospod! spomni se me, kedar prideš v svoje kraljestvo. In Jezus mu je rekel: Resnično ti povem, dans boš z menoj v raji. (Luk. 23, 32—43.)

Ta evangelijska zgodba je znana vsem, ali manj znano utegne biti našim bralcem to, kar zadeva imé desnega, spokorjenega razbojnika, in kaj ustno sporočilo o njem pripoveduje. Rimski martirologij ga omenja 25. marca s temi le besedami: V Jeruzalemu spomin svetega razbojnika, kteri je na križi Kristusa spoznal, in iz Gospodovih ust slišal: Dans boš z menoj v raji. Naj se nobeden ne čudi, da ga imenuje svetega razbojnika, saj je še tisti dan bil izveličanim prištet, in je prišel v sveti raj, kamor je bila šla Jezusova duša. Od tod pa naj tudi nobeden ne izpeljuje, da je sv. razbojnik koj tisti petek bil v nebesa sprejet, kakor pravi naše slovensko sveto pismo v razlaganji teh besed sv. Lukeža: Ker je hudodelnik za Kristusom umrl, so bila men-da nebesa že odprta. Naka! pravim jaz;

cerkev? Ona nima vojaških kardel, nima obzidanih trdnjav, nima topov in streliva, nima mogočnih kraljestev. Kakor ladija hrez jader in vesla postavljena je na viharo morje.

In to šibko devico so sovražili in preganjali od začetka njenega obstanka posvetni veljaki, mogočni gospodovalci v sramoto človeštvu, kteremu je prirojeno usmiljenje z reveži. Vsi tisti, ki so tolovajsko roko stegali po neoboroženi devici so poginili in s sramotnim koncem so pričali svojo hudobijo.

Na tihem cveteča devica je v boji s svojimi zatiraleci kazala neprestrašeno srčnost, neomahljivo junaštvo. Njena naloga je učiti resnico in deliti milost, ta posel izvršuje neprenehoma; ne hrepeni po hvali, ki se ji prepeva od ene strani, ne boji se zaničevanja, ki ji prihaja od druge strani. Svojemu poklicu je vsa vdana, njemu gori in živi. Da se vklepati v železne verige, ali besede si ne da vzeti, da bi ne govorila. Ker v cerkvi ne more, pa v ječi preobrača; in ko pod rabeljnov roko glava odskoči, priplete iz njene kervi novo življenje, nova moč, nova čast, slavna zmaga.

Od Kristovih časov do naših dni je cerkev ravno tista; vnanost se spreminja, bistvo ostane. Kar je sv. Peter učil, to oznanjuje Pij IX. Kakor pod rimskimi cesarji, tako se pod pruskimi vladarji oznanjuje večna resnica Kristovega evangelja. Časom in ljudem, kterim je razodenje gnjusoba, kaže razodeto resnico. To je ne moti, da jo imenujejo nasprotnico napredka in svobodomiselnih načel.

Z oljčino vejo v rokah si je svet pod-

Listek.

Desni razbojnik.

Premišljevačemu, kaj bi „Glasu“ za Veliki Petek napisal, mi pride na misel Kalvarija, o kateri sem bil lani nekaj malega napisal, in pa to, kar se je nekdan ti gori godilo celemu človeštvu v korist. Peljana sta bila namreč s Kristusom vred tudi dva druga, hudodelnika, da bi bila umorjena. In kedar so bili prišli na mesto, ktero se imenuje mesto mertvaških glav, so tam križali njega in hudodelnika, enega na desni, in enega na levi strani.... Eden razbojnikov pa, ktera sta visela, ga je preklinjal, rekoč: Ako si ti Kristus, pomagaj sam sebi in nama! Drugi pa je odgovoril, in ga je svaril, rekoč: Se tudi ti ne bojiš Boga, ker si v ravno tistem obsojenji? In midva sicer po pravici, zakaj po zasluženji svojih del prejemava: ta pa ni nič hudega storil. In je rekel Jezusu:

to mi pa ne gre v glavo. Jezus mu je obljubil, da bo še dans z njim v raji. Jezusova duša pa ni bila šla tisti dan v nebesa, ampak doli v predpekel. V nebesa je šel Jezus še le štirideset dni po svojem ustajenji. Tudi ne moremo verjeti, da je razbojnikova duša pred vsemi drugimi prva v nebesa prišla; ona je šla doli v predpekel, in predpekel se imenuje tu raj, ker je Jezus svetim očakom koj po svoji smrti milost skazal, da so Boga gledali, to je, jim je predpekel nekako v sveti raj premenil. Tako uči sv. Tomaž Akvinski, in z njim veči del bogoslovcev. V nebesa pa je svetega razbojnika vzel takrat, kedar je vse svete očake stare zaveze seboj v nebesa peljal, štirideset dni po svojem ustajenji, ko je sam slovesno v nebesa šel.

Kako se je sveti razbojnik kličal, tega ne moremo vedeti za gotovo. Dima ali Dima ga imenujejo mnogi; drugi mu pravijo Mata, drugi Vicin, drugi Tit itd. Zato kjer se ta svetnik časti, se časti le

vrgla, z ojstrim mečem evangelske besede je divja ljudstva ukrotila, s prostim govorom je gladila pot vednostim po Evropi, v debelih haljah je širila omiko po zemlji, s pastirsko palico je kraljeve prestole vzdigovala in podpirala, pred njenim veličastvom so kralji strmeli, njeno svetost so tujci občudovali. S svetom se je vojskovala in je vselej zmagala, še se vojskuje in še bo zmage slavila.

Kod prihaja cerkvi taka moč? Od tod, da resnico uči. Resnica je večna, nespremenljiva; resnice ne moreš narediti, ona je od začetka. Človeški um išče resnico in srce jo ljubi; kdor resnici zapira ušesa, dela proti svoji naturi. Natura človeška se da za kaj časa tlačiti ali zatreti se ne more; z novo močjo spet oživi. Ljudstva se včasih odvrnejo od resnice in živijo v zmoti, ali notranje hrepenenje in milost božja jih pripelje na pot resnice.

Cerkev se bojuje za ideje, za načela, za resnico; boj med idejo in materjo je imel vselej enak izid: ideja zmaga, ker je duhovna, živa, lahka, materija propade, ker je mrtva, lena, težka, neprememljivim natornim postavam podvržena. Dokler ima cerkev na svojem banderi zapisano, resnico, je gotova zmage; resnico pa bo imela cerkev vedno zapisano, ker brez resnice ni prave cerkve.

Povsod in vselej so se nahajali oznanovaleci evangelija, ki so bili pripravljeni z zgubo življenja pričati resničnost oznanovanega nauka. Veči ko je bilo pritiskanje na kat. cerkev, več in srčniših mož se je vzdignilo v boj zoper laž. V viharjih časih razvija cerkev svojo moč, kakor v mirnih.

Naravno je, da v takem boji cerkveni predstojniki kažejo pot in navdihujejo pogum, verniki se pa zvesto in srčno oklenejo svojih dušnih vodnikov. Tako so storili v naših dneh škofi v Švici in na Nemškem, tako so storili v Avstriji. 20. marca so podpisali avstr. škofi na Dunaji spomenico, ki je krasen dokaz pomirljivosti kat. cerkve na eni strani, na drugi pa odlečen izraz, da cerkev ne pusti države v svoje svetišče.

Spomenica toži, da načrt konfessio-

nalnih postav ne odjemlje cerkvi samo tistih pravic, ki so ji bile zagotovljene v konkordatu, ampak tudi take, ki so priznane v 15. členu postave o splošnih državljanskih pravicah. Tista načela, s katerimi hočejo nekteri te načrte opravičiti, so cerkvenemu duhu popolnoma nasprotna, in stavljajo v nevarnost vse cerkveno življenje. Zbrani škofi se držijo onih načel, ktera so že petkrat v skupnih pismih izrazili, ktera so načela kat. cerkve, od katerih ne odstopijo nikoli in v nobeni nevarnosti.

Kat. načelo je, da država naj skrbi za častni blagor vernikov. Kat. načelo zahteva, da je treba Bogu biti bolj pokornemu, ko ljudem. Kristijan mora voljo božjo in svoj poklic više ceniti, ko želje in povelja ljudi, pa tudi više, ko svoje lastne želje; zato je kerščanstvo vpeljalo kerš. državo in kerš. družino. V kerš. državi se skazuje pokorščina oblasti, tudi kader je trda ali nepravilna, zavolj vesti.

Oni nauk, ki pravi, da država ima najvišjo oblast v vseh rečeh, je nastal iz sovraštva do kerščanstva, pa ne zato, da bi kraljevi prestol novo svetlobo dobil, ampak zato, da privadi ljudi na tisto državo, ki hoče svoje zmage slaviti na podrtinah kraljevih prestolov in altarjev. Kdor hoče odkrito govoriti, moral bi reči: državi brez Boga in kralja gre najvišja oblast; dokler take države nimamo, naj ima tisti najvišjo oblast, ki najbolj pot gladi do našega cilja.

Načrti konfessionalnih postav ne trdijo sicer nikjer izrečno, da država ima tudi v cerkvenih rečeh najvišjo oblast, vendar ima v sebi več točkov, ki se ne dajo drugači razlagati, ko s pomočjo imenovanega nauka. Ako pregledamo premembe, ktere bi imele nove postave vzrečiti, se vidi, da ne prinesejo državi nikakega dobička, ali vsaj takega ne, ki bi se ne bil dal po drugi poti doseči. Vendar tudi kar je samo na sebi majhne važnosti, postane važno, ker izhaja iz načela, ki bi utegnulo cerkev pokopati, ako bi zmagalo. Pa tudi človeštvo bi zgubilo vse visoko in sveto, ako nima nič višega nad spremenljivo državno postavo.

njen bil proti zapadu. In ko se je solnce zapadu bližalo, je senca Jezusovega križa na desnega razbojnika padala: in to je zadosti verjetno. Saj se bere v apostolskem djanji, da so bolnike na ceste nosili, in pokladali na postelje, da bi vsaj senca memo gredečega Petra koga zmed njih obsenčila, in bi bili rešeni od svojih bolezni (Ap. dj. V, 15.). Če je Petrova senca take čudeže delala, pač se ni čuditi, da je Jezusova senca razbojnika na desni spokorila.

Kdor želi kaj več o tem desnem razbojniku pozvedeti, in kje, in kako se časti *officio et Missa de Confessore non Pontifice*, naj pogleda *Ferraris, Bibliotheca sub v. Latrones*, ali tudi *Benedicti XIV. de Canoniz, lib. IV, part. 2. cap. 12. nr. 10.*

Mi omenimo tu samo še, kar o njem pripoveduje ustno sporočilo. Ko je Mati božja s svojim božjim dotetom in s sv. Jožefom skozi puščavo v Egipt popotvala, prišla je med razbojnike, kateri so jo hotli ubiti. Pa eden med njimi jim je to branil, jo je v svojo bajto peljal, in postregel, in

Podpisani škofi priznavajo državi najvišjo oblast le v njenem področji. Pogodbo, ki je bila sklenjena l. 1855 med sv. Očetom in presvitlim cesarjem, imajo še zmiraj za veljavno; zato so pripravljeni le take spremembe sprejeti, ki se vjemajo s konkordatom. Takim tirjatvam pa, ki so cerkvi nevarne, ne smejo in se ne bodo nikoli vdali.

Beseda avstr. škofov je beseda kat. cerkve. Beseda kat. cerkve je resnica; kdor hoče v resnici ostati, vé, kje jo najde. Kdor drugači uči, naj ve, da je v zmoti.

Nekaj o šolah in šolskih postavah.

Naj je časnik katere koli barve, pečá se dandanašnji rad s šolstvom, ker to globoko sega v narod: v občinsko in družinsko življenje, ter je z njim v naj tesniši zvezi. In kako ne bi bilo, kar človek po naravi misli, preudarja in se trudi za prihodnost; a prihodnost je v otrocih, čegar blagostanje in sreča je v njih odgoji. Ni ga dandanašnji pometnega človeka, ki bi se vpiral šoli; ampak sleherni si želi dobre šole za svoje in sploh domače otroke; ker dobro vé, da si nevednež ne more pomagati, med tem ko bistroumni shaja v kateremkoli stanu. —

Več slov. časnikov toži, da so šole predrage, da ne bo mogoče shajati davkoplačalcem; takih tožeb čujemo javno in zasebno. Po eni strani je splošna želja, omisliti si dovolj in dobrih šol, po drugi se pa povdarja znižanje stroškov; a nihče ni še omenil, kako bi se to v dejanju izpegljalo. Dragi bralec, tega ne pričakuj tudi od mene ne; to je dandanašnji nemogoče, ker:

1.) Šol pomanjkuje na Goriškem še mnogo. več občin je še brez nje, druge imajo po enega učitelja a 2—400 za šolo ugodnih otrok, od katerih hodi toliko v šolo (se vé neredno, kar je naj več gorjé), da ima učitelj mnogo težavnega dela, a vendar zaželenega smotra (cilja) ne doseže.

2.) Šolska mladina se na več krajih stiskuje v temne, nizke, celó nezdrave prostore.

še nekaj časa sprémil. Za to dobro delo je še na svojo poslednjo uro milost zadožil. On namreč je bil tisti razbojnik, kateri je bil z Jezusom vred križan, in mu je na desni visel. Mati božja ga je bila neki, ko je pod Jezusovim križem stala, spoznala, in zanj Jezusa prosila, ter mu to veliko milost resničnega spreobrnjenja zadobila. Tako govori tedaj ustno sporočilo. — Katarina Emerih tudi to zgodbo omenja (glej njeno „*Leben Mariae*“), samo pa s tim razločkom, da je v razbojnikovi bajti Mati božja svojega božjega Sinka okopala, ter razbojnikovi ženi rečla, naj tudi ona svojega gobovega fanteka v isti vodi opere. In ko se je to zgodilo, je bil razbojnikov sinček od svojih gob očiščen. On je bil, odraščen, razbojnik, kakor mu je bil oče, pa je pravici prišel v pesti takrat, kedar je Jezus imel trpeti in umreti, in tako je bil z Jezusom vred križan, ter se zveličal, kakor pripoveduje sveti evangelij.

dobri razbojnik (il s. buon ladrone). Časti pa ga, kakor smo povedali zgoraj, zapadna cerkev 25. marca, vzhodna cerkev v Siriji pa deveti dan po Velikem Petku, tedaj prvo saboto po Velikinoči, in Greki 23. marca. V Neapoli ima ta svetnik v cerkvi sv. Jurja od starih časov posebno lepo kapele sebi posvečeno. Mesto Galipoli, primorsko na Tarantskem zalivu časti svete ga Razbojnika za svojega posebnega pomočnika ali patrona. In tudi še drugod so kapele temu svetniku posvečene.

Da sveti cerkveni očaki o njem mnogo govorijo, ni čuda, ker je o njem tudi v sv. pismu govorjenje. Tako pišejo marsikaj o njem sveti: Ciprijan, Hilari, Atanazij, Hieronim, Avguštin, Krizostom, Ambrož, Ciril, Leon itd. itd.

Sveti Vincenci Fererski v svoji pridgi „*de bono latrone*“ pravi, da se je spreobrninil in spokoril, ker je Jezusova senca nanj padla. Trije križi namreč, Jezusov in obeh razbojnikov, so bili na Kalvariji tako postavljeni, da je Kristus na križi ober-

3.) Učiteljske plače niso nič posebno mikalne, ker enake zaslužku navadnega rokodelca — slab rokodelce, ki si dandanašnji ne zasluži 300 gold. na leto. Služabniki katerega koli družnega stanu uživajo boljše dohodke, nego učitelji. Opustivši daljne primerleje, naj omenim samo to-le: Prost žendarm ima letnega plačila 400 gld. katero se mu poleg službenih let povikšava takó, da če služi 20 let, naraste se mu na letnih 600 gld. Jeli prost žendarm občinstvu koristniši, nego učitelj? Je njegov posel težavniši od učiteljevega? Jeli moral prvi več potrositi, nego zadnji, predno sta to postala, kar sta? Mesto odgovorov doni mi na uho izgovor: Žendarma plačuje država, za učitelja pa moramo sami skladati — Kedó je tista država, ki tebe nič ne stane?

Iz omenjenega sledi, da nijmamo ne preveč šol ne učiteljev, da poslednji ne živajo tolike plače, da bi se jim moglo kaj prikratiti. Na čem naj bi krčili šol. stroške? Morda pri šol. pripravi, katera je v naših šolah celó primitivna. Bodo se li otroci navzemali lepega okusa, ki je neizmerne važnosti v povzdigo narodov, pri piškavih, napačno napravljenih klopeh? V temi, nizki, temni in nezdravi sobi mari krepčali dušo in teló? Jasno je torej, ako hočemo vzdrževati sedanje šole, ostanejo stroški sedanji; če pa želimo napredovati, obstoječe šole utrditi in si novih napraviti, morajo tudi stroški za nje poskočiti.

Splošne pritožbe zastran dragine šol od ene strani, a pičle plače učiteljev od druge so naši deželni očetje v minuli sessiji deželnega zbora vzeli v pretres. Spremenili so neke §§ deželnih šolskih postav, kateri živo segajo v materijalno stanje ljudstva. S tem so želeli ustreči obema faktorjema: davkoplačalcem in učiteljem. Za koliko jim bo s tem ustrezno kazala bo prihodnost. Nočem sedanjih šolskih postav pretresovati; mnogo se je o tem pisalo, a še več bi se dalo napisati; omeniti hočem nekaj le o tistih §§, ki so bili spremenjeni, kakor je č. g. bralcem iz „Glasa“ znano, da razvidimo, koliko bo ta sprememba k občenemu napredku naroda in k razvoju šolstva pripomagal in koliko ga pospešila.

Prvi spremenjeni § (21. § postav 6. maja 1869) velí, da sme deželno šolsko svetovalstvo skrečiti čas hoje v šolo celó do 10. leta.

Vže pri utemeljitvi ljudskih šol pred 100 leti so postavodajaleci odmerili čas šolanja do dovršenega 12. leta. Zdaj — 100 let kasneje — v veku napredka — naj bi se otroci šolali le do 10. leta! Ako bi se kedaj pripetilo, da bi se deželno šolsko svetovalstvo poslužilo te pravice, kar se je minulo leto zgodilo, da se je namreč omejila doba šolanja med 7. in 12. letom, hodili bi otroci le do 10. leta v šolo, t. j. do tiste dobe, v kateri se otroci zavedati začenjajo. Kedor se je kedaj pečal z otroci ali opazoval naše kmečke otroke, prepričal se je, da so do 10. leta prav malo zavedeni, njih duh ne more biti po nikakem toliko razvit, da bi mogli slediti, razumeti in ohraniti si za življenje nauke, ki jih jim nudi ljudska šola. Pridni otroci se v prvih dveh ali treh letih res marsikaj naučé — znajo pa to mehanič-

no, rekel bi, brez zavesti, in ako pretrga jo nauk le nekaj mesecev, je skoraj nevrjetno — koliko so v tem pozabili. Koliko bi jim ostalo še-le do možke stárosti? Večina mladine (posebno mladenčji) se, zapustivši šole, ogibuje knjig (sosebno podučljivih), dokler ji ni treba v dejanji rabiti tega, kar je nudila ljudska šola. Kakor nij mladina varéna in skrbna za materijalno, takó tudi nij za duševno.

Redek, prav redki je mladenec 14—17 letne dobe, ki bi imel trdno voljo in kreposti dovolj se prostovoljno dalje omikavati, nadaljevati o tem, kar se je navadil v ljudski šoli; a kamli 11letni otročji fantič, ki je v ljudski šoli komaj do zavesti prišel! Bode poslednji umel ohraniti to, kar je v šoli slišal, čez 14let — naj daljših v celem človeškem življenju — dokler mu pamet ne dozori —?

Slehern državljan — kmetovalec rokodelce itd. — moral bi vsaj brati umeti (ne znati), v ta namen mu je potreben nekak pojem o vseh vedah in znanostih. Jeli mogoče, da bi učitelj vspehom razkladal kaj 9 in 10 letnim otrokom o zemljepisi, o zgodovini, o prirodoslovnih prikaznih in zakonih, o kmetijstvu itd? Bode se li otrok do 10. leta navadil pisati (ne prepisavati); ali mu bo odrastlemu treba (tudi v prihodnje) hoditi po eno uro daleč človeka iskat, da mu napiše pismice itd.?

Iz omenjenega sledi, da bi potem takem naše šole vrlo malo zaplodile, da bi bili posebno naši fanti prave sirote, iz katerih bi bilo zastoj bistroumnihih možakov pričakovati, kakor jih tirja sedanja in še več prihodnja doba. Škoda bi bilo za trud učiteljev in otrokov, za brezvspešno zgubljeni čas, in za lepi denar. Previden, varčen gospodar obrne svoj denar v to, kar mu naj več dobička obeta — Bi-li Goričanje čez 100.000 gold. na leto dobro obračali, da bi si z njimi „šole na videz“ vzdrževali, v katerih bi sami sebe — davkoplačalce — a naj več pa prihodnji rod slepili, poslednjega v nevednost, v duševno in — materijalno pogubo vodili. Če vže izdamo — trdo zaslužno — izdajmo je takó, da nam bode, kolikor mogoče, veliko dobička donašalo; to je prava ekonomija.

Res je, da ljudstvo vse vprek vpije: „Imamo otroke, da nam pomagajo delati; v šolo naj gredó, ko nijmajo dela, in pa taki, ki niso ne za domača, ne za poljska dela itd. Taki in enaki izgovori so po včem bosí. Kaj nij šola delo, in še kako težavno? Saj vidimo, da ravno bolj leni otroci, ako jim damo na zbiro, bodo gotovo rajši za 2 do 3 ure naj težavniši (primerna njih starosti) dela prevzei, nego bi v šolo šli. Šola je za mladino naj težavniše, pa tudi naj plodonosniši delo — ki, kakor je znano, kasno sad rodi. V šolo naj gredó, ko nimajo dela, t. j. ko je deževen dan ali o hudi vročini, ko druga družina po trudopolnem delu počiva, naj bi otroci mesto počitka napenjali se. Skušnja uči, da od takega šolanja je piškav sad. Če vže za katerokoli važno opravilo mora biti človek spočit in mirne krvi, je gotovo to potrebno za nauk; in, če je pri odraslih takó, koliko več veljá to pri mladini?

„V šolo naj gredó taki, ki niso za

drugo delo. Po tem takem bi bila šola pestovalnica. — Otroci ki niso za delo, niso gotovo tudi za nauk sposobni; taki se v šoli ne bodo veliko navadili, ampak razvadili se bodo takó, da jim bode šola zoperna, ko se jim bode duh razvil; in ko bi moral po naravi nastopiti pravi čas šolanja — otrpnejo in so po večini nesrečneži! — Skušenj žalibog ne manjka.

Človeškemu rodu je vže prirojeno, da brez truda in zgube časa po eni strani ne pridobi se po drugi nič. Ako tudi fantič v 3—5 letih zgubi zavoljo šole (po 10—15 ur na teden) pri domačem delu 40 — 70 gold.; bode mu ta zguba kateri dan mnogo koristila. Začasna zguba ni nikakošna zguba, ampak starši in otroci so to dozdevno zgubo 40—70 gold. na vrlo dobre obresti naložili. Zaveden, bistroumen pa pošten mladenec je sam sebi, svojira damačim, vsi deželi in državi velik zaklad, ki se ne da primerjati ne denarju, ne biserom; med tem ko je nevednež le surov „materijal“ med ljudstvom. —

Dopisi.

Spod kraškega pogorja 26. marca.

Predrzna tatvina. — Dne 13. t. m. okoli 10. ure zvečer so ukradli v podkraški vasi pri Žigonih nekemu kmetu mladega vola iz hleva. Ko pa pogreša krava, ki je bila vajena družbi v hlevu, svojega druga, jame mukati tako glasno, da zbudi nad hlevom spavajočo družino. Brž pogledajo v hlev — bila je še le 11. ura zvečer — pa junčka, ki je ravno voziti začel, ne vidijo več pri jasliah. Brž hité ljudje po vsih potih in stezah, ali žalibog predrznih tatov ne najdejo nikjer. Neka žena na Gradišči — iskalec tatov so šli tu pa že okoli polnoči memo — je vidila ob 2 popolnoči gnati volička memo Gradišča. Voliček je imel nek z vrvjo zavezan gobec in robec okoli gobca, da ni mogel mukati. Eden ga je peljal z vrvjo, drugi pa je od zadej poganjaj. Hitro in molče sta ga naprej gnala, Bog ve kam? Brž ko ne sta ga gnala h kakemu malopridnemu mesarju, ki ga je morda takoj vbil, ali pa sta ga tudi sama. Vbogi kmet, oče obilne družine, ga je menil gnati dan sv. Hilarija v Gorico na trg za prodaj, da biga zavoljo letošnje s'abo se obnesle letine prodal in tako sebe in družino s potrebnim živežem saj začasno previdel. Pa ti predrzni in nečloveški tatje mu govedo sred vasice iz zaklenjenega hleva, ravno par dni pred trgom vkrađejo. Kam pridemo, ako bodo postavte proti nepoboljšljivim tatovom bolj mehke in milosrčne, nego proti vbogemu kmetu, ki ne more davkov plačevati, koji ni letos še za visode davke pridelal in se vendarle brez vsega usmiljenja ruba? Mar se drzni tatje pri tako mehkiem kazenskem postopanju poboljšajo, ako so enkrat vsó sramožljivost in poštenje raz sebe slekli? Demoralizacijo močno širijo slabi časniki, ki jemljejo ljudstvu spoštovanje do božje in človeške postavte. Tako naprej in kmalu so pri koncu.

Ogled.

Avstrija. Vedno še pozornost na se obrača državni zbor. Za nas Goričane v tegne zanimiva biti resolucija, ktero je sta-

vil poslanec grof Coronini 27. marca v državnem zboru. Glasi se: „Slavna vlada se vabi gledé učnega jezika na srednjih šolah v Gorici take določbe vkreniti, ktere so primerne potrebam prebivalcev dežele.“ On priznava — pravi govornik — velike prednosti nemške kulture, mora pa ob enem opozoriti, da na celem Goriškem ni nobene nemške občine, toraj tudi nobene nemške ljudske šole, vendar je učni jezik na vsih srednjih šolah — izključljivo nemški. Predlog Coronini-jev podpirala je cela zbornica. Mladostenci v državnem zboru veliko govorijo. Menda se bojijo, da bi jih pri vsem dobrikanji z liberalnimi nemci in nemškutarji popolnoma ne prezirali, toraj govorijo, stavijo predloge, in kakor pomagajo Mladi, da ustavaki zmagujejo, pripomorejo ustavaki, da predlogi Mladih drug za drugim — propada. „Narod“ pa hiti tiskati vse govore svojih ljubčkov in brzobjavi, da je na predlog Pfeifer-jev vsa zbornica 30.000 gld. privolila za uboge Dolence, med tem pa ljublj. „Tagblatt“ sam priznava, da 10.000 gld. je zbornica, oziroma ministerstvo navrgla, ker so Mladi za zoperverske postavbe glasovali. — Delegacije bodo zborovale letos v Peštu. Začne se zborovanje 20. aprila. Kranjce bode zastopal Dolfi dr. Schaffer ali pa njegov namestnik dr. Razlag, Goriško pa Coronini. V delegacijah, kjer so do sedaj navadno konservativci cesarstvo ne vlade podpirali, sedelo bode letos samo 7 Poljakov in dr. Oelz izmed konservativne stranke, vse drugo je čez mero liberalno, posebno pa Herbst in Giskra vtegneta sitnosti delati skupnemu ministerstvu.

Ogersko. Zbornica poslancev je volila po Deakovcih nasvetovane može v delegacije in obravnave državnega zbora prestanejo do 15. aprila. — V Pančovi je pri volitvi zmagal narodnjak srb dr. Polit proti vladnemu kandidatu z veliko večino. — Zagrebški deželni zbor bode sklican na 10. ali 12. aprila in zboroval bode do polovice maja.

Vnanje države. Pruska koraka dosledno po poti zoperverskih postav in nadškof Melchers iz Kolina je drugi, ki prusko prostost vživa v — ječi. Enaka osoda čaka vse druge pruske škofo. Pruska vlada noče spoznati, da v takem boji mora propasti.

Španska. Iz bojišča poročajo karlistične vesti, da se zмага, za katero se že nekaj dni pri Bilbao-i bijejo, nagiba na stran Don Karlos-a. Mesto Bilbao je v veliki stiski, Serrano pa bo še v večjo stisko prišel, ako se potrdi vest, da so Karlisti njegove čete zajeli in od Madrida ločili.

Laško. Ker so poslanci laških Tirol v državnem zboru stavili predlog, naj se jim dovoli lastni deželni zbor, oglasilo se je „Comitato Triestino“ in „Gazzetta d'Italia“ to glasilo adressira na kralja „poštenoviča“ pripovedovaje, da večina (?) Tržačanov hrepeni (!) z Italijo združiti se. Lahko dobro poznajo nemogočnost tiste gore z bojem pridobiti, na katerik *bersagliere tirolese* straži, poskušajo toraj to doseči po državnem zboru. Ali ve slavna vlada za te želje nekaterih Tržačanov in nekaterih gospodov iz laških Tirol? Radovedni čakamo, kako bodo državni zbor stvar rešil.

Rimsko. Novo imenovani poročnik *Mon-sig. Jacobi* 7. ali 8. t. m. Rim zapusti ter nastopi svojo službo na Dunaji. Dosedanji poročnik kardinal Falcinelli se poda v Rim.

Domače novice.

(*Dr. Evgenij Valussi*) dobil je z drugimi pisalci vred pohvalno pismo od sv. Očeta dne 4. marca 1874.

(*Na Kostanjevici*) so ulomili tatovi po noči od petka do sabote skozi okno v samostansko cerkev ter oropali za velikim altarem navadno bogato ozaljšano podobo Matere Božje. Tatovi morali so biti jako izurjeni v svojem poslu. Prinesli so seboj za silo narejeno lestvico, debel kos lesa, s katerim so železo iz okna izkrenili — pa ni se jim izšlo popolnoma po želji. Mislili so pobasati vso dragocenost, našli so pa marsikaj in tudi vzeli zlato — podobnega. Da niso bili gospodje tatje po vsem zadovoljni, pokazali so s tem, da so rop na griču za Kostanjevico pregledovali in brž ko ne medseboj delili, kar jim pa ni bilo po volji, vrgli so v mejo, in ženica je zjutraj gredé k maši marsikaj v meji našla in v samostan prinesla. Sodnijska komisija je škodo cenila na kakih 100 gold. To naj tudi pojasnuje „Narodovo“ sporočilo o tej zadevi.

(*Porotna sodnija*) v Gorici je obsodila ubijalca iz Grgarja na 10 let težke ječe. Gospod prihodnji jetnik je bil s kaznijo tako zadovoljen, da tudi pritožbe ni napovedal; čemu tudi, saj bo čez 10 let kot čvrst 42 leten, dobro opitan korenjak iz ječe prišel in še ložej s kamenjem ongavil.

Razne vesti.

— *Koliko je vredno eno ptičje gnjezdo?* — Tica penica (*Sylvia hortensis*) živel je sebe iz petero mladičev. Vsaka je potrebovala na dan po 50 gosenic, skupej torej 250. Živele so v gnjezdu 30 dni, da so zamogle zleteti, potrebovale so 7500 gosenic. Vsaka gosenica požre na dan toliko listja ali cvetja, kolikor tehta, in da popolnem doraste, potrebuje 30 dni. Ako gosenica na dan požre samo en cvet, konča v 30 dneh 30 cvetov. Ene samo penično gnjezdo reši torej pogina 215000 cvetov. Če pa pomislimo, da ena gosenica na dan od 10—30 cvetov požré, ravidu se kako veliko škodo gosenice naredijo, pa tudi, koliko koristi eno tičje gnjezdo.

— *Za pirhe slovenskim poslancem.* — Škof *Strossmayer* je daroval vse svoje dnevni-ce v znesku 2000 gold. društvu sv. Jeronima. Ko bi narodni poslanci svoje dnevni-ce družbi sv. *Mohora* ali *Matici* darovali, za koliko bi povzdignili blagostanje imenovanih društev!?

— *Slovensko jezikobrodje.* — Ali je mogoče lepo slovenščino tako nevsmiljeno po krempljih onegati? bi prašal Preširen. Da, mogoče je! Nekteri možaki ti ne „bave“ jezikoznanstvom, nego *jezikobrodjem* in priznati se jim mora mojstrstvo v tem poslu. A če bodo (celó s pomočjo „Matice“ in morda tudi družbe sv. *Mohora*) dalje tako brodili po slovenskem jeziku, primaruha! to bode naša „mladezen“ ko postane „starezen“ imela čemu čuditi se. Živel *jezikobrodje*!! (Vide „Slovanstvo“ pag. 352.)

— *Čitalnica na kantu.* V Celji so nekateri tako dobro gospodarili z čitalnici, da bo vse njeno imetje na dražbi prodano. Enkrat so Novice sekale: Ker Vošnjakovci hodijo, trava ne raste več.

— *P. Skale,* učenik živinozdravilstva v Ljubljani priporoča nov način živino klati. Ta način hrani v sebi veliko dobrega: Mesarji bodo imeli več dobička, ljudje bodo jedli cenejše meso, in meso bo okusnejše in zlatnejše. Po skaletovem načinu bi se goveda ne pobijala več, ampak z ojstrim nožem bi se v zatilniku mozeg prebodil, goveda tisti hip pogine in kri ostane v žilah. Ob enem pobija S. tudi mogoče ugovore. Prav — pa poskusite v Ljubljani!

— *Zdrava rodovina, ki jej menda na svetu ni para,* se nahaja na Francoskem. V Parizu namreč je te dni grof Waldek obhajal svoj 109letni rojstni dan, in starček je še prav čvrst korenjak; ob dveh po polnoči, ko so se od njega poslovili gostje, ki so ga vezovali, je začel še pesem iz neke opere s polnim glasom. „Moj ded (stari oče) je bil 162 let star, ko je umrl, in jaz sem 21. iz naše rodovine, ki smo 100 let doživeli“ — je pripovedal oni večer svojim gostom.

Poslano.

Ker se bliža konec prvega upravnega leta slovenskega politiskega društva „**Gorice**“ in bo treba pripraviti račune o dohodkih in stroških, ki bodo predloženi prihodnjemu letnemu občnemu zboru, kateri se bode sklical prihodnjega meseca maja, vabimo vljudno vse gg. poverjenike, da zastano letnino za vpravno leto od 15. maja 1873 do 15. maja 1874 potirjajo in denarničarju poslati blagovolijo.

V Gorici 31. marca 1874.

ODBOR.

Oznaničnik.

Podpisani daja na znanje p. n. občinstvu, da je dobil iz Firence sopet obilno zalogo pravega sirupa

Pagliano.

Na Placuti h. št. 5. II. nadstropje.

KAROL MAILING.

Hranilnica,

združena s zastavljavnico

„Monte di pietà“

v Gorici.

prejema vsak dan, razun nedelj in praznikov, od 8. ure zjutraj do poldne kateri koli znesek denarja ne manjši od 1. gold. in plačuje obresti 5%. Posojuje se tudi denar na nepremakljivo blago (hiše in zemljišča) in na obligacije po 6%. Ta posojila se potem lahko tudi poplačujejo v večkratnih obrokih (ratah), primernih posojenemu kapitalu.

Zastavljavnica (Mont)

izplačuje zneske v srebru na navadne zastave (perilo, prejo, oblačilo itd.), kakor tudi na zlatenino in srebernino. Ako izplačani znesek 10 gold. ne presega, plačuje se obresti 6%, od večih zneskov pa 8%.